

Hluchoslepota

Pojetí a klasifikace HS, etiologie, možnosti vzdělávání, organizace a jejich program péče

Helen Keller

„Slepota odděluje člověka od věcí, hluchota od lidí.“

- americká spisovatelka

* 1880, † 1968

- časně získané postižení (nemoc v 19. měsíci)

- vychovatelka Anne Sullivan

- VŠ vzdělání...

Pojetí **hluchoslepoty**

= souběžné postižení více vadami

= duální sensorické postižení – kombinace postižení zraku a sluchu

Většinou částečně zachovány zbytku zraku nebo sluchu

U nás okolo 4 000 osob s HS (dle evropských statistik)

Definice (www.lorm.cz)

LORM, o. s.:

„Hluchoslepota je jedinečné postižení dané různým stupněm souběžného poškození zraku a sluchu. Způsobuje především potíže při komunikaci, prostorové orientaci a samostatném pohybu, sebeobsluze a přístupu k informacím. Zabraňuje hluchoslepém člověku plnohodnotně se zapojit do společnosti a vyžaduje zajištění odborných služeb, kompenzačních pomůcek a úpravy prostředí.“

Klasifikace

- kritéria dělení:

Období života, ve kterém se postižení projevilo

Stupeň poškození každého z obou smyslů – zraku a sluchu

Úroveň činnosti, intelektuální úroveň

Způsob komunikace

Dle období života projevu HS

Osoby s vrozenou HS

Osoby s vrozeným poškozením sluchu a se získaným poškozením zraku

Osoby s vrozeným poškozením zraku a získaným poškozením sluchu

Osoby se získaným poškozením zraku a sluchu

Dle stupně poškození smyslů

Osoby s úplnou HS

Osoby s praktickou HS

Osoby s úplnou hluchotou a slabozrakostí (slabozrací neslyšící)

Osoby s nedoslýchavostí a úplnou slepotou (nedoslýchaví nevidomí)

Osoby s nedoslýchavostí a slabozrakostí

Dle úrovně činnosti

Osoby s nízkou úrovní činnosti a nízkou intelektuální úrovní

Osoby s průměrnou nebo vysokou úrovní činnosti a s průměrnou nebo vysokou i intelektuální úrovní

Dle způsobu komunikace

Skupina využívající slovní formu řeči

Znaková skupina – preference znakového jazyka i přes schopnost orální komunikace

Skupina „němých“ – neovládnutí mluvené řeči ani ZJ, především osoby s raně vzniklou HS, osoby s HS a MR, osoby v plné izolaci

Etiologie

- v 60 % neznámá

- HS vrozená (v 5 %)

■intoxikace matky během těhotenství

■zarděnky, metabolické poruchy

■toxoplasmóza

■syndromy

- HS získaná

■infekční onemocnění, úrazy

■progrese zrakových a sluchových vad

■infekční meningitida

Příčiny vzniku

- Biologická nezralost – děti předčasně narozené s porodní váhou menší než 1500g, nutnost inkubátoru

- Kongenitální rubeola – virové onemocnění – transplacentární infekce plodu v 1. trimestru

- Meningitida – bakteriální zánět mozkových plen – poškození mozku a míchy s následnou hluchotou

- Kongenitální toxoplasmóza – vyvolaná parazitickým prvokem *Toxoplasma gondii* – při vrozené oční toxoplasmóze přítomen mikroftalmus se strabismem a porucha sluchu

- Encefalitida – zánětlivý proces postihující mozkovou tkáň – důsledkem jsou centrální obrny, epileptické záchvaty, duševní změny nebo jejich kombinace

Usherův syndrom

- Hereditární choroba

- SP od narození – při narození nebo krátce po narození se projevuje ztráta sluchu v důsledku odumírání buněk Cortiho orgánu

- Kolem 20. roku se zhoršuje a přidává se vznik a zhoršování šeroslepoty na základě progredující poruchy zraku způsobené pigmentovou degenerací sítnice

- Postihuje téměř 3 – 6 % neslyšících a nedoslýchavých

Syndrom Charge

- Skupina vrozených malformací (rozštěp oční tkáně, srdeční vady, deformity zevního ucha, postižení sluchu, nedostatečně vyvinuté pohlavní orgány..)

Důsledky HS

- Omezení možností poznávání okolí
- Narušená komunikace, uzavření do sebe (tzv. „uvězněné duše“)
- Pasivita, apatie, stereotypní chování
- Obtížná edukace, socializace
- Ještě více ztížené při kombinaci s MP, TP nebo poruchami příjmu potravy (vrozená x získaná HS)

Důsledky totální HS

- Omezení možností rozvoje kognitivních, emocionálních, sociálních funkcí
- Stereotypní pohyby – kývavé, krouživé, potřásání hlavou, protírání očí..
- Egocentričnost, netečnost vůči okolí, obtíže při přijímání potravy, problémy s defekací, převrácený a nepravidelný rytmus spánku..
- Možnost edukace velmi malá, výsledky závisí na způsobu specializované intervence
- Slabá motivace ke komunikaci, realizace v konkrétní rovině

Rehabilitace u osob se získanou HS

- cíle:

- Změna způsobu dorozumívání
- Rozvíjení samostatnosti a nezávislosti ve vykonávání každodenních činností
- Získávání a zlepšování samostatného pohybu v prostoru
- Znovuzískání smyslu bytí
- Boj proti izolaci, socializace

Výchovně vzdělávací péče

Cíl: max. samostatný jedinec + podmínky zajišťující v co největší možné míře zapojení do společnosti

- Zřízení speciálních tříd pro děti s HS (max. 4 ve třídě, na 1 – 2 děti jeden surdoped či oftalmoped)
- Spolupráce SPC s ostatními speciálními zařízeními
- Ambulantní pobyty ve speciálních třídách (týdenní pobyty pro matky s dětmi – diagnostika, instruktáž..)
- Ambulantní péče v rodině – návštěvy pracovníků SPC
- Po dosažení vyrovnání jednoho z postižení – integrace do třídy pro SP nebo ZP

Možnosti vzdělávání

- organizace péče:

- Do r. 1948 žádná péče
- Poté péče kojeneckých ústavů a ÚSP (ne však vzdělávání)
- Po r. 1989 vliv poznatků ze zahraničí
- Helena Kellerová (USA), Olga Skorochodová (SSSR) – Můj život bez zvuků a světla (1956)

Vzdělávání

- MŠ pro děti s vadami sluchu a zraku v Berouně
- Třída pro HS při MŠ a ZŠ pro SP v Olomouci

- Jednotlivým žákům zpracovávány IVP, tvořeny týmem odborníků + pracovníků kolem HS a rodiči
- Praktické školy (2 roky)
 - sebeobslužné a domácí práce
- Snaha prodloužit dobu školní docházky až do 26 let
- Dosaženo legislativního definování a ukotvení HS (práva, možnosti..) – novelizovaný 155/1998 Sb.
- Možnosti chráněného bydlení – pro zajištění péče, když jí nebudou schopni rodiče (plán: 2012 – Olšany u Prostějova); Slovensko – Červenice

Úprava prostředí pro výchovu a vzdělávání

- Významnou roli hraje úroveň osvětlení (vyšší intenzita, typ zdroje, umístění, směr světla, nasvícení) – u osob se zbytky zraku
- Hledání optimálního způsobu osvětlení individuálně – s využitím lokálního zdroje (stolní lampa, lightbox)
- Vyvarovat se chvějících a blikajících světél
- Citlivost na světlo a pociťování bolesti z přímého osvětlení či oslnivé záře

Organizace

LORM, o. s. (Společnost pro HS – Praha)

■ www.lorm.cz

Záblesk (Sdružení rodičů a přátel HS dětí – Kopřivnice)

Klub přátel červenobílé hole, o. s.

VIA, o. s. (Sdružení HS – Praha)

Pomůcky

- Sluchadla, indukční smyčky, naslouchací aparatury
- Pichtův psací stroj, PC s Braillským řádkem, PC, telefony s hlasovým výstupem, digitální záznamníky..

(Vodící pes)

Červenobílá hůl (od r. 2001)

– signalizační, orientační, opěrná

Vyhláška č. 30/2001 Sb. Ministerstva dopravy a spojů, o provozu na pozemních komunikacích a řízení provozu na pozemních komunikacích: po vzoru některých evropských zemí ji stanovuje jako symbol

Literatura

www.lorm.cz

LUDÍKOVÁ, L. *Vzdělávání hluchoslepých I.* Praha: Scientia, 2000

LUDÍKOVÁ, L. *Vzdělávání hluchoslepých III.* Praha: Scientia, 2001

LUDÍKOVÁ, L. *Edukace hluchoslepečho dítěte raného věku.* Olomouc: Univerzita Palackého, 2001

SOURALOVÁ, E. *Vzdělávání hluchoslepých II.* Praha: Scientia, 2000